

Tisztatáj '77

(Folytatás az 5. oldalról.)

Évben is igen sok értéket mutatnak fel. A sajátos profil és érdeklődést, a mai magyar irodalom áramlatai egyikének-másikának hangsúlyos vállalását a Tisztatáj a szocialista irodalomszemlélet egészének, a realizmus értékrendjének a jegyében képviseli. Igen színvonalasak voltak a tematikus összeállítások, például az a ciklus, mely a Márciusi Front évfordulójára — vagy az az egész szám, amely Ady Endre születésének centenáriuma készült.

Mi hitele lenne az elismerésnek, ha nem jelezném, voltak ebben az évben is olyan írások, cikkek, kritikák, amelyekkel nem érttem egyet, amelyeknek egyik-másik állításával, hangsúlyával szükségesnek érezném a vitát. Erdemes lenne a folyóirat kritikai és tanulmányrovatát vitatkozóbá, elevebbé hangolni, jó lenne, ha markánsabb minősítések is megjelenének, s ha többet foglalkozna a Tisztatáj a szocialista kultúra és irodalom, a mai realizmus kérdéseivel. A népi-nemzeti-nemzetiségi kérdés napirenden tartása is még többet nyerhetne ebből a megközelítésből. A folyóiratot azonban nem a „hibák”, hanem az igényesség és a kiegyensúlyozott fejlődés öröndetes tényei minősítik. Ezek az eredmények a legfőbb biztosítékai a további munkának, a Tisztatáj hátsábjai gazdagodásának.

ANDRÁSSY LAJOS,
költő:

A Tisztatáj egy a hazánkban most megjelenő irodalmi folyóiratok között. Rangos, elismert, színvonalas, hagyományosan jó és változóan esetlegesnek éreztelt rovatokkal. Komoly missziót vállalt a fiatal tehetségek útrairtatásában, a helyi hagyományok és szocialista örökségünk ápolásában, a határainkon túli magyar nyelvű, de általában a szomszéd népek irodalmának bemutatásában, illetve propagálásában. És mindezeket túl, megkísérelte láttatni a tájat, érzékelteni a „helység szellemét”, az itt és most valóságát. És mégis, amilyen mértékben formálódik országos arculata, úgy halványodik a táj rajzolata, kopik az itt és most létező közege. Minap a Hazafias Népfőnt értelmiségi klubjában hallgattam nagyon érdekes beszámolókat mai irodalmunkról, a Tisztatáj gondjairól-terveiről, és a helyi írócsoport tevékenységéről. A jeles előadók kivül, s a vendéglátók mellett, hat érdeklődő hallgatta végig. Hétfő volt, televíziós szünnap, újsághír, meghívók toboroztak. Szegeden tízezer értelmiségit számlál a statisztika. Nem akarok messzemenő s hibás következtetést levonni ebből, nem is szabad. Ott hallottam, hogy a folyóiratból ötezer példány fogy el, s 1500 Budapesten. Bizonyosan sokan veszik és olvassák itt is, a városban, a megyében, de lehetne még közelebb hozzánk. Lapozgatva az elmúlt évfolyam számait, mintha könnyebb volna a hiányokat sorolni. Országos viták hallható partnere lenni; művészeti gondok, eredmények figyelő kritikusa, (az is téma lehet, ami nincs, például színház); városépítést és művészet kapcsolata; a helyi műhelyek, az irodalmi műhelyek is (na nincsenek, hát azért); a tudományok műhelyei perspektivikusan, a néprajz, a régészet, az új életvitel, új szokások. Hadd ne soroljam. És hát a jó próza. Ha a talán mégis életreszült Szemle elviszi e témák jelentős hányadát, mi marad akkor e táji „körítésnek”? Lenne az irodalmi műhely, az itteni...

DR. PÉTER LÁSZLÓ,
a Somogyi-könyvtár
tudományos főmunkatársa:

Örömmel láttam viszont a Tisztatáj márciusi, jubileumi számának szerkesztőségi cikkében az első számban, harminc évvel előbb kitűzött programunkból a máig érvényesnek minősített mondatot. A Tisztatáj — a mai szerkesztők szerint is — akkor tölti be igazi föladatát, „ha nem Szegeden szerkesztett akármilyen folyóirat lesz, hanem a táji hivatást öntudatosan vállalva szűri magán keresztül a világot, Európát és a magyarságot!” Az is örömmel tölt el, hogy az első számok Délkelet-Európai Néző című rovatának kezdeményét a mai szerkesztés a

Kelet-Európai Néző és a Most-Punte-Hid rovataiban is kiterjedéssel.

Dicsérni szokták a lap versrovatát. Ebben különvéleményem van. Verseinek zöme, mint általában a mai versek többsége, bevalom, nekem keveset mond. De nem akarok Horger Antal sorsára jutni, és botfűlőségemről adni szegénységi bizonyítványt az utókor-nak; nem vonom kétségbe hát, hogy másoknak tetszhetnek. A művészetben éppen az a csodálatos, hogy nem vagy- vagy elé állítja az embert, hanem is-is köztöszóval kapcsolja egymás mellé a legkülönbözőbb, netán ellentétes irányzatokat. Ez a gazdagság, sokszínűség a művészet, benne az irodalom, egyik öröndetes jellegzetessége. A művészetben — nem úgy, mint mondjuk az építőiparban — ez a látszólagos tékozlás is megengedhető: a sokféle kísérletből, netán zsákutcából új és új eredmények szülehetnek, mintegy véletlenül, ahogy a penicillint felfedezte Fleming.

A prózában is a realizmus híve vagyok, a groteszk és a modernkedés más fajtái nem vonzanak. Ezek olvashatatlanok számomra: Graeca sunt, non leguntur. Mocsárnak még a csevegéseit is szívesen olvasom; Tóth Béla világa szintén közel van hozzám; öt legfőbb jelebb a modernség irányába való elcsúszástól féltém.

Keveslem a lapban a „táji hivatás” vállalását. Sem tárgykörében, sem munkatársainak összetételében nincs sajátos, csak a Tisztatájra jellemző. Mielőtt még félreértenék vagy félremagyaráznának: nem azt kívánom, hogy Ilyés Gyula versei helyett Kisguczi Illésé töltse meg a lapot, csak azért, mert szegedi vagy megyebeli. De a széppróza, a tanulmány, nem utolsósorban a könyv-zele sokkal jobban tükrözhetné a Dél-Alföld és a Város múltját, jelenét, jövőjét, mint ma. S lehet, hogy elfogultságnak, hazabeszülésnek hat, de az az álláspontom: míg egy átlagos vers, átlagos elbeszélés műlökony értékű, s egy év múlva a kutya sem emlékszik rá, helyismereti tanulmányból, kritikából még az átlagos is maradandó: használható évek múltán is.

Nem azt kívánom, hogy a pestleket, pécsleket ne juttassa szóhoz a Tisztatáj; mégis jobbnak látnám, ha olyan szerzői munkaközösséget tömörítene maga köré, amellyel mégis e táj alkotóiból, amelynek tagjai — az utánpótlás, a gyarapodás mellett, viszonylag — állandók, és meghatározott tárgykörökben többé-kevésbé csak a Tisztatájnak írnak. Ez is hozzájárulna a Tisztatáj jellegzetes arculatának kialakításához. Akkor nyilvánvaló, volna, hogy a Tisztatáj „nem Szegeden szerkesztett akármilyen folyóirat”, hanem nevével összhangzó a tartalma is.

A múlt évben a földtulajdon, -használat, forgalom és a földvédelem kérdéseiben több jogszabály jelent meg. Megkerestük dr. Soós Gábor államtitkárt: mi a helyzet, mi várható a jogszabályok végrehajtása nyomán?

— Mennyi termőföldünk volt, mennyi van, hova lett a különbség, és mi az irányzat?

— Az ország mezőgazdaságilag művelt területe az elmúlt negyven évben csökkent: 1935—1975. között 762 ezer hektárral — kevesen 10 százalékkal. Legnagyobb mértékű a szántóterületünk csökkenése volt, kerekén 600 ezer hektár, amely mintegy 17 százalékot jelent. Ennek keretében azonban a felszabadulás óta 413 ezer hektáron tudatosan és tervszerűen erdőt telepítettünk. Így az erdők aránya az ország területén 11,8 százalékról 16,3 százalékra növekedett.

Társadalmi és gazdasági életünk fejlődése során az ipartelepítés, urbanizáció, út- és vasúthálózat bővítése, vízügy, kommunális létesítmények és különböző mezőgazdasági beruházások céljára, összesen mintegy 350 ezer hektár termőföldet vettek igénybe.

A föld kivonását a mezőgazdasági hasznosításból az ország társadalmi és gazdasági szerkezetének változása bizonyos mértékben szükségessé tette. Még kell azonban jegyeznem, hogy a nagyarányú csökkenés nem teljesen indokolt. Különösen a felszabadulás utáni első két évtizedben a földfelhasználás terén sokszor pazarlás történt.

Az 1961. évből alkotott földvédelmi VI. törvény hatására némileg csökkent a mezőgazdasági termelésből kivont terület nagysága, de még az utóbbi időszakban is, évente mintegy 6000 hektár föld kivonására, más célú felhasználására került sor. Ennek jelentős része jó minőségű szántóföld.

A közelmúltban a Népköztársaság Elnöki Tanácsa a XI. kongresszus iránymutatásának megfelelően, módosította és korszerűsítette a korábbi földvédelmi törvényt. Az új rendelkezések egyrészt jelentősen korlátozzák a legértékesebb földek igénybe vételét, másrészt differenciáltabban állapítják meg a földért járó fizetési kötelezettségeket is. Mezőgazdasági földek csökkenésével azonban a jövőben is számolni kell. Ez elkerülhetetlen és együttjáró jelensége gazdasági fejlődésünknek, új ipari, közlekedési, lakásépítési területek megvalósításának.

— Tudjuk-e külföldi példákhoz hasonlítani a mi helyzetünket, és az összehasonlításból milyen következtetés adódik?

— A termőföld felhasználására és a csökkenés mértékére vonatkozó összehasonlításra alkalmas teljes körű külföldi adatokkal nem rendelkezünk. Van azonban ismeretünk arról, hogy valameny-

Legértékesebb természeti kincsünk

Interjú dr. Soós Gábor MÉM államtitkárral

nyí környező baráti állam szigorú szabályokban fogalmazta meg a földvédelemmel kapcsolatos feladatokat. Az egy hektár földért járó térítés mértéke pl. az NDK-ban, Csehszlovákiában vagy Bulgáriában több, mint a nálunk megállapított legmagasabb kártalanítási összeg. Hasonló a helyzet egyes tőkés országokban is.

A termőföldek fokozottabb védelme mellett — különösen a sűrűn lakott és iparilag fejlett államok — világszerte nagy erőfeszítést tesznek és nagy anyagi áldozatokat hoznak a termőterületek visszanyerése érdekében. Nagyarányú rekultiváció (a termőterület visszaállítása) folyik Csehszlovákiában, az NDK, Svédország és az NSZK külszíni bányászattal feldúlt területein. Svédországban pl. bányanyitásra a tulajdonos csak akkor kap engedélyt, ha rekultivációs tervvel rendelkezik, és a végrehajtáshoz szükséges összeget letétbe helyezi.

— Mi indokolja a termőföld kivonását a mezőgazdasági termelésből?

— Településeink fejlesztése, új városok létrehozása, az ipartelepítés, a közlekedés bővítése és korszerűsítése, a vízügyi és kommunális létesítmények, a környezetvédelem, a mezőgazdasági beruházások, új, korszerű majorok, állattartó telepek megvalósítása mind-mind területfelhasználással jár.

A földigénybevétel csaknem minden esetben mezőgazdasági üzemet, mezőgazdasági művelésre kialakított táblákat és nagyon sokszor jó minőségű szántót érint. Példaként említhető a jelenleg folyamatban levő két nagyberuházás: a Bicskei térségében létesülő hőerőmű és a Ferihegyi repülőtér fejlesztéséhez szükséges földigénybevétel. Mindkét nagyberuházás megvalósításához majdnem ezer-ezer hektár földterület szükséges, ennek nagy többsége jó minőségű szántóföld.

Megértjük, hogy népgazdasági terveink megvalósításához szükségszerűen termőföld felhasználása is indokolt. A telepítések helyének kiválasztásánál azonban meg kell követelnünk, hogy az engedélyező hatóságok és tervezőintézetek kiméjék a termőföldet, a beruházásokhoz csak a legértékesebb mértékű, és a termelés szempontjából kevésbé értékes földet vegyék igénybe. Ezeket a követelményeket „elsősorban a nem helyhez kötött beruházások telepítési helyének kiválasztásánál kell érvényesíteni.

— Mennyibe kerül ma a kisajátított föld a beruházónak, és ez az összeg hogyan aránylik egyéb költségeihez?

— Az új kisajátítási jogszabály az 1976. évi 24. sz. tvr. az értékarányos kártalanítás elvén alapszik. Rendelkezései lehetőséget adnak arra, hogy a tulajdonos (használó) kisajátított földjéért az eddiginél magasabb összegű, megfelelő kártalanítást kapjon. Különböző tényezőknek megfelelő szorzószámok alkalmazásával egy hektár földért a beruházó jelenleg a föld minőségétől függően 20 ezer forinttól 240 ezer forintig terjedő kártalanítást fizet. A földért járó kártalanításon kívül meg kell téríteni a földön levő beruházások értékét, az elvégzett munkát és az egyéb ráfordításokat, az üzemátvezetéssel, vagy áttelepítésével kapcsolatos költségeket is.

Tapasztalatunk szerint a mezőgazdaság részére megállapítható kártérítés összege a beruházások összes költségének még mindig csak kis hányadát képezi. Attól függően, hogy milyen jellegű beruházásról van szó, a mezőgazdasági kártalanítás összege a beruházás költség-előirányzatának mintegy 0,5—5 százalékát teszi ki.

Az új földvédelmi jogszabályok további fizetési kötelezettséget

írnak elő. Az új rendelkezések szerint ugyanis a föld termelésből való kivonásáért külön térítést kell fizetni. Telj. 1978. január 1-től a beruházónak a kisajátítási kártalanításon felül az I—V. minőségi osztályú föld igénybevétele esetén magasösszegű — a kataszteri tisztajövedelem 4—8-ezerszeres szorzata — külön térítést is kell fizetni. Ha a termőföldet engedély nélkül, vagy az engedélytől eltérő módon vonják ki a mezőgazdasági termelésből, a térítés háromszoros összege fizetendő. A leggyengébb minőségű földekért a kisajátítási kártalanításon felül nem kell külön térítést fizetni.

A kisajátítási és az új földvédelmi rendelkezések alapján a föld termelésből való kivonása esetén megállapítható térítések együttes mértéke 1978-tól kezdve lényegesen magasabb lesz. Ez azt jelenti, hogy a jó minőségű, vagy öntözésre berendezett szántóföld esetén hektáronként a 400 ezer Ft-ot, ültetvény (szőlő-gyümölcs) esetén pedig a 600 ezer Ft-ot is meghaladhatja. E rendelkezések célja a beruházók gazdasági ösztönzése, hogy a beruházás megvalósításához a gyengébb minőségű és csak a feltétlenül szükséges földet igényeljék.

— Hogyan történhetett, hogy az új cukorgyárat, a kabai jó földre telepítették, noha néhány kilométernyire található kisebb értékű, szikes terület is?

— Jogos a kérdés. Az új cukorgyár telepítési helyének kiválasztása az Élelmiszeripari Gazdaságkutató Intézet, valamint a Városépítési Tudományos Tervező Intézet által készített tanulmány alapján történt, több variációs lehetőség (püspökladányi, kabai, hajdúszoboszlói, balmazújvárosi, berettyóújfalui) figyelembevételével.

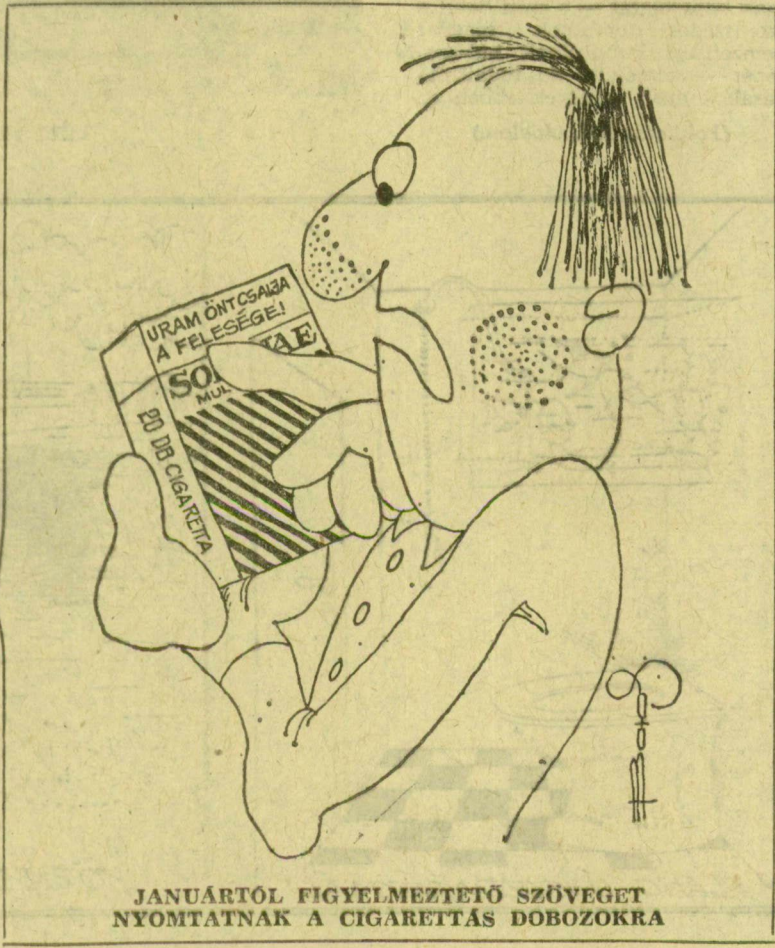
Mivel a cukorgyár telepítésénél, amely a terv szerint évente 600—800 ezer tonna cukorrépat dolgoz fel, a szállítási költségek döntően a meghatározók, ezért a cukorgyárat Kaba térségében, a közúthoz és a vasúti pályateszhez közel eső területen kellett elhelyezni. Így az ipartelep közlekedése mind a közúti, mind a vasúti nyomvonalról, sőt a vasúti pályaudvari fogadással is kedvezően megoldható. Ez a mérlegelés eredményezte azt, hogy a cukorgyár létesítéséhez szükséges kb. 450 hektár föld fele része jó minőségű szántó, a többi terület jórészt legelő. Azt is meg kell azonban jegyeznem, hogy az eredeti igénytel szemben 45 hektárral csökkentettük a jó minőségű szántó igénybevételét.

Megemlítem, hogy a termőtalaj védelmét szolgálja az az intézkedés is, hogy a jó minőségű szántó felhasználása során az építési munkáknál a termőtalajréteget részben a helyszínen, részben pedig Kaba térségében más területek megjavítására hasznosítják. A kabai cukorgyár telepítési helyének kijelölésével kapcsolatban tanulságként mégis azt kell mondanom, hogy a jövőben a területkijelöléseknél mindenképpen meg nagyobb körültekintéssel kell eljárunk.

— Az új rendelkezések nyomán számíthatunk-e javulásra?

— A jogszabályok következetes végrehajtásától várható, hogy megszűnik a termőföld pazarlása. Ezen túlmenően számítani lehet arra is, hogy nemcsak a területfelhasználás tekintetében, hanem a termőföldek hasznosítása terén is megszilárdul a fegyelem. Várható még az is, hogy területeket nyerünk vissza a mezőgazdasági termelés számára.

A módosított jogszabályok — megítélem szerint — alkalmasak a termőföldek hatékony védelmére. A kívánt eredményt azonban csak úgy érhetjük el, ha növekszik a tervszerűség és a szisztematikus legértékesebb természeti kincsünkkel, a termőfölddel való gazdálkodásban és következetesen alkalmazzuk is e rendelkezéseket.



JANUÁRTÓL FIGYELMEZTETŐ SZÖVEGET NYOMTATNAK A CIGARETTÁS DOBOZOKRA